

פרשת בהעלתך התשע"ז

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. במדבר פרק יא, א-טו

(א) ויהי העם פמתאננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער-בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה: (ב) ויצעק העם אל-משה ויתפלל משה אל-ה' ותשקע האש: (ג) ויקרא שם-המקום ההוא תבערה כיי בערה בם אש ה': (ד) והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאגה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: (ה) זכרנו את-הדגה אשר-נאכל במצרים תגם את הקשאים ואת האבטחים ואת-החציר ואת-הבצלים ואת-השומים: (ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל-המן עינינו: (ז) והמן פזרע-גד הוא ועינו כעין הבדלח: (ח) שטו העם ולקטו וטחנוו ברחים או דכו במדכה ובשלבו בפזור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן: (ט) וברדת הטל על-המחנה לילה נרד המן עליו: (י) וישמע משה את-העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר-אף ה' מאד ובעיני משה רע: (יא) ויאמר משה אל-ה' למה הרעת לעבדך ולמה לא-מציתי חן בעיניך לשום את-משא כל-העם הזה עלי: (יב) האנכי הרייתי את כל-העם הזה אם-אנכי ילדתיהו כיתאמר אלי שאתו בחיקך פאשר ישא האמן את-הינק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו: (יג) מאין לי בשר לתת לכל-העם הזה כיי-יבכו עלי לאמר תנה-לנו בשר ונאכלה: (יד) לא-אוכל אנכי לבדי לשאת את-כל-העם הזה כי כבד ממני: (טו) ואם-ככה את-עשה לי הרגני נא הרג אם-מצאתי חן בעיניך ואל-אראה ברעת: פ

2. שמות פרק טז פסוק לא

ויקראו בית-ישראל את-שמו מן והוא פזרע גד לכן וטעמו כצפיתת בדבש:

3. תלמוד בבלי מסכת יומא דף עה עמוד א

(במדבר יא) "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם". רב ושמואל, חד אמר: דגים, וחד אמר: עריות. מאן דאמר: דגים, דכתיב: 'נאכל'. ומאן דאמר: עריות, דכתיב: 'חנם'. .... בשלמא למאן דאמר: 'עריות', הנינו דכתיב: (במדבר יא) "וישמע משה את העם בכה למשפחתיו", על עסקי משפחותיו, שגאסרו להם לשפכ אצלם. אלא, למאן דאמר: דגים, מאי "בכה למשפחתיו"? הא והא הוואי בהו! (במדבר יא) "את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים". רבי אמי ורבי אסי. חד אמר: כל המינים פלם, טעמו כמן טעמן, ואותן חמישת המינים לא טעמו טעמן. וחד אמר: כל המינים פלם טעמו טעמן וממשן, ואותן חמישת המינים טעמן ולא ממשן. (שמות טז) "והוא פזרע גד לכן". ... אמר רב יהודה, אמר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא: מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים, דבר שנודח במדוכה. ... (במדבר יא) "והיה טעמו כטעם לשד השמן", אמר רבי אבהו: אל תקרי 'לשד' אלא: 'שד'. מה שד זה מתהפך לכמה גונים, אף המן מתהפך לכמה טעמים. איכא דאמרי: שד ממש. מה שד זה, כל זמן שהתינוק ממשמש בו, מוצא בו כמה טעמים, אף המן, כל זמן שישראל אוכלין אותו, מוצאין בו כמה טעמים. (שמות טז) "ויאמר משה: בתת ה' לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע".

4. במדבר פרק יא, טז-לה

(טז) ויאמר ה' אל-משה אספה-לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כיהם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל-אהל מועד והתיצבו שם עמך: (יז) וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרוח אשר עליה ושמת עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא-תשא אתה לבדך: (יח) ואל-העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכלנו בשר כיי-טוב לנו במצרים ונתן ה' לכם בשר ואכלתם: (יט) לא יום אחד תאכלו ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: (כ) עדו חודש ימים עד אשר-יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כיי-מאסתם את-ה' אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים: ... (כד) ויצא משה וידבר אל-העם את דברי ה' ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל: (כה) וירד ה' ובענן וידבר אליו ויאצל מן-הרוח אשר עליו ויתן על-שבעים איש הזקנים והיה פנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו: (כו) וישארו

שניי-אנשים | במחנה שם האחדו אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והלמה בכתבים ולא יצאו האלה ויתנבאו במחנה: (כז) וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה: (כח) ולעו יהושע בן-נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה פלאם: (כט) ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן פלעם ה' נביאים פיייתו ה' את-רוחו עליהם: ... (לד) ויקרא את-שם-המקום ההוא קברות התאנה פיישם קברו את-העם המתאנים: (לה) מקברות התאנה נסעו העם וצרות ויהיו בקצרות: פ

5. שמות פרק יח, יג-כז

(יג) ויהי ממחרת וישב משה לשפט את-העם ויעמד העם על-משה מן-הבקר עד-הערב: (יד) וירא חתן משה את פל-אשר-הוא עשה לעם ויאמר מה-הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל-העם נצב עליך מן-בקר עד-ערב: (טו) ויאמר משה לחתנו פייכא אלי העם לדרש אלהים: (טז) פיייהנה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את-חקי האלהים ואת-תורתיו: (יז) ויאמר חתן משה אליו לא-טוב הדבר אשר אתה עשה: (יח) נכל תפל גם-אתה גם-העם הזה אשר עמך פייכבד ממך הדבר לא-תוכל עשהו לבדך: (יט) עתה שמע בקולי איצעך ויהי אלהים עמך הנה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את-הדברים אל-האלהים: (כ) והזרתה אתהם את-החקים ואת-התורת והודעת להם את-הדרך ילכו בה ואת-המעשה אשר יעשו: (כא) ואתה תחזה מפל-העם אנשי-חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות: (כב) ושפטו את-העם בכל-עת והנה פל-הדבר הגדל בביאו אליך וכל-הדבר הקטן ישפטו-הם והקל מעליך ונשאו אתך: (כג) אם את-הדבר הזה תעשה וצוה אלהים ויכלת עמד וגם פל-העם הזה על-מקמו יבא בשלום: (כד) וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר: (כה) ויבחר משה אנשי-חיל מפל-ישראל ויתן אתם ראשים על-העם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות: (כו) ושפטו את-העם בכל-עת את-הדבר הקשה ביאון אל-משה וכל-הדבר הקטן ישפטו הם: (כז) וישלח משה את-חתנו וילך לו אל-ארצו: פ

6. בראשית פרק ג, ו-ט

(ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה-הוא לעינים ונחמד העץ להשפיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם-לאישה עמה ויאכל: (ז) ותפקחנה עיני שניהם ונדעו כי עירמם הם ויתפרו עליה תאנה ויעשו להם חגרת: (ח) וישמעו את-קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתתבא האדם ואשתו מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן:

7. דברים פרק יב, כ-כא

(כ) פייירחיב ה' אלהיך את-גבלך באשר דבר-לך ואמרת אכלה בשר פיי-תאנה נפשך לאכל בשר בכל-אנת נפשך תאכל בשר: (כא) פייירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחתי מבקרך ומצאנה אשר נתן ה' לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אנת נפשך:

8. רש"י דברים פרק יב פסוק כ

פייירחיב וגו'. למדה תורה דרך ארץ שלא יתאנה אדם לאכל בשר אלא מתוך רחבת ידים ועושר: כל אות נפשך וגו'. אבל במדבר נאסר להם בשר חליו אלא אם פן מקדישה ומקריבה שלמי:

9. רמב"ן במדבר פרק י: לה

ויהי בנסוע הארון - עשה לו סימן מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו. ולמה כתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות, כדאיתא בכל כתבי הקדש (שבת קטז א), לשון רש"י. ולא פירש לנו הרב מה הפורענות הזו שהוצרך להפסיק בה, כי לא נזכר כאן בכתוב פורענות קודם ויהי בנסוע הארון. ולשון הגמרא שם, פורענות שנייה ויהי העם כמתאוננים (להלן יא א), פורענות ראשונה דכתיב ויסעו מהר ה' (פסוק לג), ואמר רבי חנינא מלמד שסרו מאחרי ה'. וכתב הרב בפירושו שם, בתוך שלשת ימים למסעם התאוו תאוה האספסוף להתרעם על הבשר כדי למרוד בה'. ואלו דברי תימה, שהרי פורענות ויהי העם כמתאוננים כתובה ראשונה ושל תאוה שניה, ושתיהן סמוכות. אולי

סבר הרב שנכתבו שלא כסדרן, רמז על הראשונה באמרו "מהר ה'", כי שמא מעת נסעם חשבו לעשות כן, והפסיק וכתב את השניה ואחר כך חזר לראשונה. ואין בזה טעם או ריח: אבל ענין המדרש הזה מצאו אותו באגדה, שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, אמרו שמא ירבה ויתן לנו מצות, וזהו ויסעו מהר ה', שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה', וזהו פורענות ראשונה. והפסיק, שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו ונמצאו מוחזקים בפורענות. וקרא החטא "פורענות" אף על פי שלא אירע להם ממנו פורענות. ושמא אלמלא חטאם זה היה מכניסם לארץ מיד:

10. רמב"ן במדבר פרק יא פסוק א

ואמר "כמתאוננים", כי היו מדברים במר נפשם כאשר יעשו הכואבים. והיה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחין מתאוננים ומתרעמים על ענינם. ולכך אמר בשנייה (פסוק ז) וישבו ויבכו גם בני ישראל, כי היה חטאם הראשון להתרעם על חסרון הנאותיהם במדבר, וישבו עוד לעשות כענין ההוא, ולא לקחו מוסר על אש השם שבערה בהם:

11. במדבר פרק טז, ג

וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לַכֶּם פִּי כָל־הָעֵדָה פִּלְגָם קִדְּשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמִדְּוֵעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קֹהֵל ה':

12. ספורנו במדבר פרק טז פסוק ג

כלם קדושים. מכף רגל ועד ראש כמו שאמר והייתם קדושים לאלהיכם:

13. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יז עמוד א

רבי שמעון אומר: במחנה נשתיירו, בשערה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: (במדבר יא) "אספה לי שבועים איש", אמרו אלדד ומידד: אין אנו ראויין לאותה גדלה. אמר הקדוש ברוך הוא: הואיל ומעטתם עצמכם, הריני מוסיף גדלה על גדלתכם, ומה גדלה הוסיף להם? שהנביאים פלם נתנבאו ופקסו, והם נתנבאו ולא פסקו. ומה נבואה נתנבאו? אמרו: "משה מת, יהושע מכניס את ישראל לארץ".

14. זוהר מנוקד חלק ג דף קנה/ב

אמר רבי יצחק, מאי שנא (דאמר) דמשה במלה דא (חליש) לעילא פנוקבא, דכתיב אם פכה את עושה לי, אתה, אתה מבעי ליה. אלא לאת דמותא שארי ביה קאמר, והוא אתר דנוקבא איהו. בגין כף אמר הרגני נא הרוג, ודא אילנא דמותא. והא אוקימנא דבאילנא דחיי לא שרביא ביה מותא. ועל דא אתהדר לגבי אילנא דמותא ואמר אתה, ולא אמר אתה, והכי מבעי ליה: מיד (במדבר יא) ויאמר יי אל משה אספה לי שבועים איש וגו'. אמר ליה קודשא בריה הוא, את בועי מותא בכל זמנא, הרי לה, ואצלת מן הרוח וגו'. תא חזי, דהכא ידע משה דאיהו ימות, ולא ייעול לארעא, דהא אלדד ומידד מלה דא הווא אמרי. על דא, לא לבעי ליה לאינש, בשעתא דרוגזא שארי ביה, ללטויא גרמיה. דהא פמה קימי עליה דמקבלי הדיא מלה. בזמנא אחרנא דבעא מיתה, לא קבילו מניה. בגין דכלא לתועלתא דישראל הוה. השתא לאו איהו, אלא מגו רוגזא ודוחקא, ובגין כף קבילו מניה. ועל דא אשתארו לבתר אלדד ומידד, ואמרו דא, דמשה יתכניש, ויהושע ייעול לון לישראל לארעא:

15. ספר השל"ה הקדוש - פרשת בהעלותך

\{י\} ומשהתחילו לחטא, נתבטל בעת ההיא ענין מסע ארץ ישראל, שהיה ראוי להיות על ידי משה רבנו ע"ה, ואז היתה הארץ פגוה. ונתגרשו כמו שנתגרש אדם מגן עדן. וזהו שיכות הנבואה של אלדד ומידד משה מת יהושע מכניסם (סנהדרין יז א; ספרי, בהעלותך צ"ה). פי לכאורה קשה, מה שיכות היה לנבואה זו במעשה הזה. ונתקן הדבר קצת בהושבת שבועים זקנים ומשה ואהרן על גביהם, נגד שם של ע"ב היוצא מה'חסד' שעולה ע"ב כמו שפכתתי לעיל (פרשת במדבר אות ט), ו'עולם חסד

יִבְנֶה' (תהלים פט, ג). וכן הִזָּה הַדְּבָר נֹהֵג תָּמִיד, שְׁבַעִים סְנֵהֲדָרִין וְהָאֵב בֵּית דִּין וְהַנְּשִׂיא. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁיב שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרָאשׁוֹנָה, וְלִהְיוֹת הַמְּקַדֵּשׁ וִירוּשָׁלַיִם בְּבִנְיָנָה:

\{יג\} 'וְאִם כָּכָה אֶת עֲשֵׂה לִי הֶרְגֵנִי נָא הֶרֶג' (שם יא, ט). אֵימָתָא בְּזִהָר (ח"ג דף קנ"ה ע"ב) אָמַר בְּלִשׁוֹן נְבֻכָדְנֶצַּר, לְפִי שֶׁהִזָּה מִתְגַּבֵּר כַּח הַדִּין, וְהִתְחִיל לְשַׁלֵּט הַמִּיתָה בְּעוֹלָם, שֶׁעָלְיָה נֶאֱמַר (משלי ה, ה) 'רַגְלֶיךָ יִרְדוּת מוֹת', וְלָכֵן אָמַר מֹשֶׁה 'הֶרְגֵנִי נָא הֶרֶג'. מִיָּד 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה אֶסְפָּה לִּי שְׁבַעִים אִישׁ וְגו' (במדבר יא, טז), אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶתָּה מְבַקֵּשׁ מִיתָה בְּכָל פֶּעַם, הִנֵּה 'אַצְלָתִי מִן הָרוּחַ' וְגו' (שם שם, יז). וְאֵז יָדַע מֹשֶׁה שֶׁהוּא יָמוּת וְלֹא יִכְנַס לְאָרֶץ, שֶׁהָרִי אֶלְדָּד וּמִיָּד נִבְּאוּ עַל זֶה. וּמִכָּאֵן לְמַדְנוּ שֶׁלֹּא יִקְלָל אָדָם אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהָרִי כְּמָה מְלֹאכִים מְמַנִּים מִמֵּתִינִים עַל עֲנִין כְּזֶה, כְּשֶׁהָאָדָם מְקַלָּל אֶת עַצְמוֹ. וְכֵן כָּאֵן מֹשֶׁה לֹא בָּא לְיָדֵי עֲנִין זֶה אֲלָא עַל יְדֵי שֶׁקָּלָל אֶת עַצְמוֹ. וְלָכֵן בְּמִלְאכַת הַמְּשָׁכָן לֹא הִזְכָּר מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר הִזְכָּר אֶהָרִן וְהַנְּשִׂאִים לְחֻנְכַת הַמְּזֻבָּח, לְפִי שֶׁאָמַר (שמות לב, לב) 'וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ, נִעֲנֶשׁ בְּזֶה שֶׁלֹּא הִזְכָּר בְּפָרְשַׁת הַמְּשָׁכָן וְנִמְחָה מִשָּׁם (זהר ח"ג דף רמ"ו ע"א).

\{יז\} 'וְהִנֵּה מִרְיָם מְצַרְעַת כְּשֶׁלֶג' (במדבר יב, י). רָאָה עַד הֵיכָן עֲנֵשׁ שֶׁל לִשׁוֹן הָרַע, רָאוּ מָה עָלְתָה לְמִרְיָם הַנְּבִיאָה עַל שִׁיחָה קָלָה שֶׁדְּבָרָה עַל מֹשֶׁה רַבְּנוּ ע"ה אַחִיקָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דברים כד, ט) 'זְכוּר אֵת אֲשֶׁר עֲשֵׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם':

16. ספר תולדות יצחק על במדבר פרק יא פסוק כה

אם תאמר מי הם אלו, קבלה ביד הנביאים הראשונים כי אלדד ומידד היו אחי משה מן האב, שידע עמם ממשה איסור עריות שעתידה תורה לאסרתם, ופירש מיוכבד דודתו ולקח אשה אחרת והוליד אלו, שנאמר ^[לעיל פסוק י] בוכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו הנאסרים להם, וזה הוא אלדד פירוש אין בו איסור רד שהיא דודתו וכן מידד וכי איסור דד יש בזה, ואמרו כדש"ל ר' הלל שהיה מארץ ישראל כתב לרב עמרם, שראה קברם שכתוב עליהם אלדד ומידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם

17. צרור המור על במדבר פרק יא פסוק כו

ואמר וישארו שני אנשים במחנה. להורות כי המשפיל עצמו לכבוד השם, הקב"ה מגביהו. ולכן אלדד ומידד לפי שעשו עצמם שיריים, ולא רצו לצאת האהלה כדי שלא ליטול עטרה, הקב"ה הגביהם וקראם בשם זהו שם האחד אלדד, לפי שהיה מיוחד, ושם השני והדומה לו מידד. ולכן אמר שני אנשים צדיקים וגבורים בנבואתם, כאומרו בשמואל (ש"א א, יא) זרע אנשים, עד שאמרו שהיו אחיו של משה מן האב. וזהו שם האחד אלדד. כלומר, איני בא מיוכבד דודתו. וכן שם השני מידד, מי הוא דד, לרמוז שאינו בא מצד יוכבד דודתו. והמה בכתובים, למעלה ולמטה, כאמרו כל הכתוב לחיים בירושלם (ישעי' ד, ג), ואמר משה מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות לב, לב), ואומר ה' יספור בכתוב עמים (תהלים פז, ו), ועכ"ז לא יצאו האהלה:

18. שער רוח הקודש עם פירוש יוס"ד - דף מג עמוד א

אח"כ אמור פסוק גדול אדוננו ורב כח (תהלים קמ"ז) בגי' סנסנו"י כנז"ל בנקוד ורב כח עצמו. ובגי' שלו. ותכוין כי הוא סוד הדדים הנז' ותכוין שהם סוד אלדד ומידד באופן זה. כי ב' פעמים ד"ד ד"ד הם שתי הדדים עצמם דד א' ימין ודד ב' שמאל. ולכן שם א"ל שהוא חסד נרמז בדד א' ימני [שהוא אלדד]. ושני אותיות מ"י שהם חמשים שערי בינה שהם גבורה נרמזו בדד ב' השמאלי שהוא מידד. ואלו הם ארבעה אותיות אל ים שבשם אלהי"ם. ותכוין שהם הה' הנשארת משם אלהי"ם היא באמצע ב' הדדים:

19. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף יז/א

ועוד נ"ל בס"ד כי המתנבאים הם שנים אלדד ומידד, וכל אחד אמר עלי שליו פעם אחת, ודע דאע"ג דאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, וכמו שאמר יהושפט לאחאב, הנה כאן שהיו אלדד ומידד שהיו יונקים משני דדין שהם שוים בסוד אל דד מי דד, לכן היתה נבואתם בהשוואה אחת, ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו, פירש כפלו הלשון בעלי שליו, אחד כנגד מין נוקבין, ואחד כנגד מין דכוריו עד כאן דבריו נר"ו: